

"-- Kvinnor mördades även. De som låg i barnsäng blev insvepta i dynorna och jämte de späda barnen kastade på elden. Andre små barn blevo med spjut genomstungne, och många värnlösa släpades ömkligen omkring gatorna. De oskyldigas blod befläckade staden och äran av dess erövring. Man hörde icke missnöjes knot utan förtvivlans jämmer, ty olyckan var inte inbillad, nöden var verklig: dess offer tycktes uppfylla jorden, dess rop himlarne."

Professor N H Sjöberg 1792 om Erik XIV: blodbad i Ronneby.

MORD OCH BRAND UNDER KUNGLIGT BESKYDD

Erik XIV:s, hertig Karls och Pontus de la Gardies mordbrännartåg i Skåneland.

Som vi har sett inriktade sig den svenska kungaimperialismen under hundratals år att lägga under sig de östligaste delarna av det danska riket, eller den politiska del av Sverige som numera allt flera identifierar med begreppet Skåneland. Således de tre landskapen Skåne, Blekinge och Halland, vilka, genom diktatet i Roskilde den 26 februari 1658, våldtogs av den svenska kungadiktaturen.

Förspelet till diktatet kan fragmentariskt återfinnas i källor som inte är var mans egendom. Att så inte har blivit fallet kan ha sin förklaring i att den svenska erövringsmakten gärna höll tyst med de enorma grymheter den kungliga soldatesken förövade mot den värnlösa befolkningen.

Ett utmärkt exempel på legalt mördande under kungligt beskydd återfinnes i Erik XIV:s mordtåg mot Blekinge och Skåne under det nordiska sjuårskrigets tid, från 1563 till freden i Stettin 1570. Först något om orsakerna till det som skedde.

Fredrik II av Danmark råkade föra Tre Kronor i sitt vapen, något som enligt Erik XIV:s mening var förbehållet Sverige! Till saken hör även att Erik XIV själv förde såväl Danmarks som Norges vapen på sin sköld! Båda ländernas riksråd var emot krig, men kungarna bestämde och båda ville dessutom ha både Estland och Livland. Att kriget skulle komma att få tragiska konsekvenser för tusentals människor i Skånes och Blekinges gränsbygder saknade helt betydelse.

Under hösten 1563 började Erik XIV och "de svenske" systematiskt ödelägga Blekinge. Man ursäktade sig och eftervärlden med att genom detta skapa en försvarszon för det egna landet. Staden Ronneby drabbades skoningslöst då den under Erik XIV eget befäl intogs den 4 september 1564. Efter stadens fall satte svenskarna igång ett blodbad på allt levande i den erövrade staden. Ingen skonades vare sig barn, kvinnfolk eller manfolk. Kungen stoltserade själv över bravaden i brev till sitt riksråd med att vattnet "i elfven var rödt som blod". Mer än två tusen blekingar fick sätta livet till under bestialiska former. Erik berättar om hur man stack i "fienderna", den värnlösa civilbefolkningen, "som i en hop

vildsvin och skonades ingen man, utan slog ihjäl alla vapenföra, så att staden blevo mer än 2000 man om halsen utom några kvinnor och barn dem finnarna slog ihjäl."!!

Kommandanten, den tappre Peter Stinger och borgmästaren Mads Hansen och Henrik Hofman lät kung Erik föra till Kalmar, där deras huvud föll för den svenske bödelns bila. De fick på sedvanligt sätt plikta med livet för att de försökt hindra den galne vasakungen i hans uppsåt mot den arma staden och dess innevånare.

Massakern beskrives i "Encomion Regni Daniae, 1654 med följande aktstycke:

"Paa denne Byes Borgere oc Indvaanere indlagde de Svendske sig ingen Aere eller berømmelig Nafn/ udi den sin Aars Krig imellem Danmark oc Sverrig som Kong Erick førde/ thi der Krigs-Folck fick denna By ind/ siges at de bedrefve der it u-hørligt Mord/ som Christne icke sømmede/ baade vaa Mand oc Qvinder/ Piger oc Børn/ som icke soarede/ hvercken Gamle eller Unge/Sogne-Præsten som de ihielslog i Kirckedøren/ oc Qvinder som løbe paa Gaden der Byen var indtagen/ med deris spæde Børn udi Armene/ oc de der laa udi Barsel-Seng/ tog Knectene deres spæde Børn oc kaste dem paa Ilden oc Moderen sloge de ihiel/oc der de Rædelige oc oprictige Lydske Knecte saa deres ynckelige Mord/ ginge de til Feltherren/ oc hannem haardelig tiltalet oc sagde/ at de tilforn hafde tient udi mangan Krig baade hos Tyrcken og de Christne/ men aldrig hafde de seet saadant Mord at være beganget/ som der nu skeede/ da bleff strax Trommen omslagen/ at ingen skulle ihielslaaes/ men at tages fangen/ oc føres ind udi Sverrig/ hvor aff en Part blev lagt paa Steyler for Calmar/ andre aff Byen udført till Svendske Leyren nøgen uden deris Skiorter oc Sercker/ foruden Hoser oc Sko paa Benene/ oc der de kom udi Leyren/ viste de icke andet/ end at de skulle aflifves/ da gick der Bøn for dem til Kong Erick aff hans Krigs Raad/ saa gaff hand dennem deris Liff/ oc da bleff udraabt at de skulle indføres udi Sverrig/ der at trelle alle deris Liffves Dage".

Efter massakern i Ronneby begav sig Erik XIV till Kalmar, sedan han beordrat Klas Kristersson Horn att fortsätta skövlingen västerut i Blekinge tillsammans med den andre svenske befälhavaren Charles de Mornay. Ordern gick ut på att "röva, bränna och ihjälslå för fäfat från Åhus till Ronneby upp mot svenska gränsen allt levande, män, kvinnor och barn".

Elleholm och Sølvesborg plundrades och brändes, liksom andra orter i Blekinge som Avaskär och Lyckå. I Villands härad i Skåne gick Åhus samma grymma och skoningslösa öde till mötes.

Ordern blev en hemsk upplevelse, - alla Blekinges städer i aska. Allmogens katastrof kan inte beskrivas. En relation berättar, att "deres gårdar voro brända och deras gods och bärgning dem rövade och frantagna och mesta delen mankön ihjälslagen, så att de både äro husvilla och bärgningslösa och därtill husbondelösa", enligt en allmogebeskrivning till Fredrik II i Köpenhamn.

Den i svensk sjökrigshistoria så berömde Klas Kristersson Horn hemsökte i

januari 1565 de västra delarna av Skåneland. Denne "hjalte" lyckades då göra folket i Laholm, Engelholm och Båstad hemlösa genom mordbrand. Samma öde drabbade flera byar och herrgårdar i denna del av landet. Det som inte brändes upp blev plundrarnas rov.

Det räcker inte med detta för våra svårt hemsökta hembygder. I februari månad 1568 ryckte Erik XIV åter in i Blekinge mot Göinge. I kungens sällskap fanns också hans båda bröder Johan och Karl samt hertig Magnus av Saxen. Den 25 februari skulle bli en skräckens dag för Göingebygden eller med krönikörens ord, "og var dragen ned uti Gydinge herred vid Glimagre og hade bränt der fire Sogner slet ned ved Hellige aa, Ousby, Loushult, Glimagre og Emidtsleff."

Göingarna grep till vapen för att försvara sina liv, sina hem och sitt land. Vaktstyrkor uppsattes i skogarna mot den svenska gränsen, det gällde att till varje pris hålla de sekelärvda fienderna därifrån. För första gången uppträdde här en organiserad motståndsrörelse under ledning av starka anförare bland vilka särskilt bör nämnas den legendariske Mikkel Pedersen Gøing. I sin roll framträder Mikkel som danske kungens hövitsman i kraft av sitt förläningsbrev av den 17 mars 1565. Förläningen innebar för övrigt Hemlinge län, varmed avses Glimåkra, annat gods, adelsskap och vapen.

Efter plundringarna i Villands härad blev det åter Blekinges tur att ta emot mordbrännarskarorna. Sölvesborg, nyss återuppbyggd efter katastrofen 1564, gick åter upp i lågor, men vid Mörrum blev det äntligen stopp. Ett blekingskt allmogeuppstånd tvingade svenskarna norrut längs Mörrumsån tillbaka till det ställe där de hörde hemma, - och det skedde den 2 november efter det att svenskarna under nio månader massakrerat den skånska och blekingska befolkningen.

Året före freden, således 1569, kom nästa slag. Hertig Karl, sedermera Karl IX, och Pontus de la Gardie gick den 24 oktober in i nordöstra Skåne med sex fanor ryttare och elva fännikor fotfolk. Vårt folk stod åter inför en grym och hatad våldsarmé. Tillspillogivet och utan egentligt försvar. Hela nordöstra Skåne ödelades och brändes ner. Elden och svärdet var vapnen. En skräckinjagande härjning och ett skoningslöst mördande. Den 26 oktober brändes Vä, den 28 oktober gick Ystad upp i lågor och påföljande dag Åhus en gång till: Det var för övrigt vid detta tillfälle som den gamla biskopsborgen förstördes för att därefter aldrig mer resa sig. Efter dessa prognomer vände man sig mot Blekinge än en gång. Det olyckliga Sölvesborg hemsöktes på nytt och byarna där omkring brändes upp.

Den svenske imperialisthertigen befallde sina hjon, att bränna upp alla byar i Villands härad när han stod i begrepp att bryta upp därifrån. Krönikören berättar om dessa våldsgärningar på följande sätt: "-- så att där var en så stor tåga och rök, då allt häradet brände, att ingen visste, om det var dag eller natt."!

Merparten av alla skånska, blekingska och halländska arkivhandlingar gick till spillo under svenskarnas månghundraåriga brandraider. Ett par exempel kan sammantagna illustrera vad som skedde. Här först en samtida Ystadsrelation, "a:o 1569 vthi Krijget emellen Sverige och Dannemarck ähr stadhen Ystadh medh

dhes rådhuus afbrendt och alle stadzens vhrigamble bref, Kongl. privilegier och fundationsböcker i eldhen omkombne."

I Lund gick det samma väg. Man konstaterar, att originalen till stadens privilegier förkommit, "wdj de suenskis wffueriitelsse oc judfalde sist her wdj Skaane." Svenskarna, tillades det, hade rövat bort dem. Så här kan man fortsätta och räkna upp alla de gamla städerna i Danmarks östansundska landskap. Därmed gick för alltid rika kulturskatter i graven och århundradens historia försvann på grund av meningslös plundrings- och förstörelselusta av inkräktande barbarer.

Bakom de meningslösa dåden i Blekinge spåras en barbarisk planering av Erik XIV och hans hantlangare. En fullständig utrotning av den ursprungliga befolkningen var målet för den tidiga svenska imperialismen. Genom detta folkdråp, vars like man får söka långt fram i tiden, ämnade man ge plats för en rent svensk befolkning. De eventuellt överlevande blekingarna tänkte man deportera till Uppland. "för det er bedre at have et öde end et fjendtligt land", var parollen.

Genom freden i Stettin den 13 december 1570 upplöstes rent formellt den dansk-svenska unionen. Den svenske kungen avsade sig samtidigt alla anspråk på de dansk-norska landskapen Jämtland och Härjedalen samt Gotland. Därmed slutade det för Skånelands vidkommande grymma nordiska sjuårskriget, som började med rivaliteten om Estland och tvisten om rätten att föra vapnet Tre Kronor i det danska riksvapnet.

Hotet mot svenskväldet - det östansundska Danmark fick man ge upp även den här gången. Målet, - gränsen vid Öresund för "de svenske", gick bokstavligt talat upp i rök i Stettin. Ett annat mål åstadkom man emellertid med eftertryck, nämligen ytterligare bränsle till det glödande hatet i Skåneland mot de barbariska inkräktarna. Ett hat som hölls vid liv i generation efter generation. De oupphörliga mordbrännartågen norrifrån förnyade ständigt detta nationalhat från gamla till unga, att hata allt vad svenskt var. Allt vad som i det förgångna skett i den här vägen, kastar också ett förklarande ljus över den motståndsrörelse, som på allvar skulle låta tala om sig under det stundande 1600-talet.

Av lätt förklarliga skäl förstår vi också varför alla dessa bestialiska dåd är vita fläckar i den svenska historia vi har matats med i generation efter generation!